

עונג שבת (29)

ודבר דבר

בשבת קודש ישנו איסור מיוחד: "ודבר דבר", שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול (שבת קיג:). ובירושלמי (שבת פט"ו ה"ג) מסופר על רשב"י, שאמו הזקנה היתה מדברת הרבה בשבת, וכשהעיר לה כי שבת היום, מיד היא שתקה. איסור נוסף המיוחד לשבת קודש הובא בשו"ע (או"ח סו' שז סי"ג): "שטרי הדיוטות", דהיינו שטרי חובות וחשבונות ואגרות של שאלת שלום, אסור לקרותם, אפילו לעיין בהם בלא קריאה, אסור. וידוע, כי באיסור זה נכללת קריאת עיתון, ואפילו רק את ה"חדשות" הכתובות בו. עניינים של איסורים אלו פשוט. יהודי שמעוניין לקרוא חדשות, פוליטיקא וכו', האם יעשה זאת בתוך בית המדרש? ודאי שלא, מאחר ובית המדרש הוא 'בית ה', ושם לא מתאים לקרוא שטויות והבלים כאלו. אם רצונו לקרוא עיתון הוא יוצא החוצה, וקורא.

כשאדם נמצא בתפילת שמו"ע, האם יתכן שיעמוד ויקרא עיתון או ידבר פוליטיקא? חלילה וחס! רק אחר שהוא פוסע לאחוריו ב'עושה שלום', הוא כביכול נפרד מהקב"ה ואומר לו: ריבונו של עולם, שלום! זהו, מעכשיו אינני בעולם שלך.

אמנם כל זה ביום חול אבל בשבת קודש נפקחות עיניו של האדם והוא רואה את העולם במבט של השכל הישר, והוא מבחין במציאות האמיתית ש"מלא כל הארץ כבודו", ממילא הוא מבין שאותה הנהגה אינה נגמרת בפתח בית המדרש, מהו בית המדרש? בית ה', אך הרי גם בחוץ נמצא הקב"ה, בדיוק כמו בפנים. כשמתפללים תפילת שמו"ע עומדים לפני ה', היתכן שאחרי שפוסעים את שלושת הפסיעות נפרדים מהקב"ה ואומרים שלום? הרי גם בחוץ "מלא הארץ כבודו" כך אומר השכל הישר. האיסור לקרוא עיתון בשבת ולדבר דברים בטלים בשבת אינו נובע רק משום קדושת השבת, אלא ששבת הוא יום של שכל, יום של ישירות, יום שנפקחות בו עינים, ואז רואים נוכחה את האמת של העולם.

כאשר מדליקים את הנר בכניסת שבת, מיד חלים עלינו כל הלכות שבת. כי זהו רגע של אור, והוא זה שפותח את השבת, אז מבין האדם שאם הוא עומד לפני אותו בורא יתברך, לשם מה עליו לעבוד כלל? ממילא נאסר בעשיית ל"ט מלאכות. כל הלכות שבת נפתרים ע"י הנר, אותו רגע של אור.

רב פינקוס זצ"ל בספרו "נפש שמשון שבת קודש"

כיצד פסע משה פסיעה גסה בשבת

בשבת יש לפסוע פסיעה קטנה, לא פסיעה גסה, שנאסרה ביום זה. הכתוב אומר (דברים לד. א): "ויעל משה בערבות מואב אל הר נבו ראש הפסגה". אמרו חז"ל (סוטה יג:): תניא: שנים עשרה מעלות היו שם, ופסען משה בפסיעת אחת. נראה לומר: אומר רבי חיים קניבסקי שליט"א בספרו "טעמה דקרא" שכיון שמשה היה מצווה לעלות אל ההר, וקיימא לן (ברכות ו:): לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה, לכן מיהר משה רבינו לקיים את המצוה. בזה מיושב איך פסע פסיעה גסה, והלא שבת היה, כמו שכתבו התוספות (מנחות ל:). בשם הגאונים, ובשבת אסור לפסוע פסיעה גסה? אבל היות והיה זה לדבר מצוה, מותר לפסוע פסיעה גסה אפילו בשבת, וכדאיתא בגמרא הנ"ל: לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה אפילו בשבת. ונראה שלפיכך כתבה התורה אחר כך (שם פסוק ז): "לא כהתה עינו", שהרי פסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עינו של אדם, כמבואר בגמרא (ברכות מג:), אבל כאן היות והיה זה לדבר מצוה לא הזיק לו.

ומתוך האור "שבת קודש" חלק א'

המנוחה מביאה את השמחה

מנוחה ושמחה אור ליהודים

האדמו"ר מגור, בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, באר את הקשר שבין מנוחה לשמחה: על ששת ימי המעשה, שבהם צריך האדם להתייגע במלאכתו, נאמר בתורה (בראשית ג. ז) "בעצבון תאכלנה כל ימי חיך" ממילא, בשבת קודש, שיש מנוחה ממלאכה, יש בה שמחה, שהיא ההיפך מעצבון.

ומתוך האור "שבת קודש" חלק א'

השבת שורש האמונה

כתב החפץ חיים בהקדמתו להלכות שבת במשנה ברורה: "שבת הוא שורש האמונה, לידע שהעולם הוא מחודש, וכיון שברא הכל הוא אדון על הכל, ואנחנו עבדיו ומחויבים לעשות רצונו ולעבדו בכל נפשנו ונשמותנו וממוננו, כי הכל שלו. והזהירה התורה על שמירת השבת י"ב פעמים. ואמרו חז"ל כל המשמר את השבת כאילו מקיים את כל התורה, וכל המחלל השבת כאילו כפר בכל התורה כולה, והכל מטעם הנ"ל, דהוא שורש האמונה.

ומתוך האור "שבת קודש" חלק א'

שבת, ר"ח ומילה, ביטוי לשותפותנו עם הקב"ה בהנהגת הבריאה.

ג' מצוות שניתנו רק לישראל

שבת, ראש חודש ומילה, אלו שלושת המצוות עליהן גזרו היוונים שאסור לישראל לקיימן, והשאלה הנשאלת היא: מדוע דוקא שלושת מצוות אלו? ביאור הענין נראה כך: שבת ראש חודש ומילה אלו המצוות היחידות מבין כל המצוות שלגויים אין שום שייכות אליהן.

על שאר המצוות כתב הרמב"ם (הל' מלכים פ"י ה"י): בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשותה כהלכה, ואם הביא עולה מקבלין ממנו, נתן צדקה מקבלין ממנו. אך לשמור את השבת אסור לגוי, נכרי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:), שבת היא מצוה שלגויים אין שום שייכות אליה. גוי אינו מסוגל לתפוס כיצד ניתן בכלל לשמור שבת.

כמו כן ר"ח היא מצוה שאין לגוי שייכות בה. התורה אומרת "החודש הזה לכם" (שמות יב. ב). היצירה הזאת של ר"ח, שהיא בעצם הטבע של מעגל השנה, ניתנה לבית דין, לעם ישראל, והם למעשה יוצרים את הראש חודש. במדרש (ילקוט"ש תהלים תתלא) כתוב: בר"ח, מתכנסין מלאכי השרת אצל הקב"ה ואומרים: אימתי ראש השנה? והוא אומר: ולי אתם שואלים? אני ואתם נשאל לבית דין של מטה, שנאמר: בכל קראנו אלי, כלומר, מעגל השנה נמסר כביכול בידי עם ישראל. ולא מעגל השנה בלבד, ישנם הרבה דברים בטבע עצמו שאף הם תלויים בקביעת היהודי. חז"ל אומרים (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב): בת שלש שנים ויום אחד, בא עליה הרי זו בסקילה, נמלכו בית דין לעברו והוא בא עליה אינו בסקילה. א"ר אבין: 'אקרא לאלקים עליון לא-ל-גומר עליו' (תהלים נז), בת שלש שנים ויום אחד, נמלכו בית דין לעברו הבתולין חוזרין, ואם לאו אין הבתולין חוזרין. זה עניינו של ר"ח שמונח בו כח עצום של חכמי ישראל, ולגויים אין שייכות לכח העצום הזה.

מילה היא גם כן מצוה שאין לגוי שייכות בה. במשנה (נדרים לא:): נאמר: קונם שאני נהנה לערלים, מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים, שאני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים, שאין הערלה קרויה אלא לשם עובדי כוכבים, שנאמר: "כי כל הגויים ערלים וכל ישראל וכל בית ישראל ערלי לב". כלומר, גוי, אפילו שמל עדיין נחשב לערל. ויהודי, אפילו שלא מל את עצמו, נחשב בגדר מהול. אם כן, שלושת המצוות הללו, שבת, ר"ח ומילה מבטאות את הנקודה המרכזית המייחדת את היהודי.

רב פינקוס זצ"ל בספרו "נפש שמשון שבת קודש"

הלכה: כיבוד אב ואם

אמר לו אביו לעבור על דברי תורה או מצוה דרבנן

כתב השו"ע (יו"ד סי' ר"מ סט"ו): אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין מצות עשה בין מצות לא תעשה, אפילו מצוה של דבריהם לא ישמע לו. כתב הפוסקים ותשובות (אות מד): ודין זה למדו חז"ל (יבמות ו., ב"מ לב:) מהפסוק: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה'". שהוקש כיבוד אב ואם לשמירת שבת, שאף אם אמר לו אביו לחלל שבת, או שאמר לו שיכבדנו ועי"ז יחלל שבת, לא ישמע לו, מפני שכבוד הקב"ה קודם לכבוד אביו. ומשמירת שבת לומדים לכל המצוות. ואפילו מצוות דרבנן, שאינם נדחות מפני כבוד אב, בין שאמר לו לבטל מצוה עשה, ובין שאמר לו לעבור על מצות לא תעשה. ודע שהסכימו הפוסקים שלא רק המצוה עצמה קודמת, אלא אף הידור המצוה וקיומה כראוי אינו נדחה משום כבוד אביו.

פתגם: לטוב לא צריך לצפות, צריך לעשות

ספר "שמחלה"

חקירה: מפשיט בשבת

המלאכה היא שהעור נפרד מהבשר, או שהבשר נפרד מהעור (מי טל מפשיט א)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: בלי שינוי

איש ואשה באו לפני הרב כדי להתגרש. האיש רצה לגרש את אשתו, ואילו האשה סרבה להתגרש. רצוני להשאר באותו מצב שבו הייתי, כאשר נישאתי לו. כלומר? שאל הרב. הסבירה לו האשה: בעת שנישאתי לו הייתי אלמנה, ועכשיו הוא רוצה להפוך אותי לגרושה. ובכן, לא אסכים בשום פנים לשינוי זה. רצוני להשאר אלמנה כפי שהייתי.

ספר "חד וחלק" חלק ג' (דף קיד)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, פייגא אולגה בת ברנה זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאט. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, רפאל שלמה בן אסתר.

